

Joke Verweerd

Snoeitijd

Mozaïek | Roman

Snoeitijd

Van Joke Verweerd verschenen eerder bij
Uitgeverij Mozaïek:

De Wintertuin, roman

De rugzak, roman

Permissie, roman

Paradiso, roman

Op de huid, roman

Pareloester, roman

Wapenbroeders, novelle

Binnenstebuiten, verhalen

Spiegeling, verhalen

Opnieuw beginnen, verhalen

Opluisteren, verhalen, gedichten en

gebeden voor christelijke feesten

Verdwalen en thuiskomen, kerstverhalen

Het licht roept in de nacht, gedachten

en gedichten rond Kerst

Wakker worden in het licht, gedachten

en gedichten rond Pasen

Joke Verweerd
Snoeitijd

Roman

Vierde druk

UITGEVERIJ MOZAÏEK – ZOETERMEER

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council (FSC) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

Vierde druk 2013

ISBN 978 90 239 9433 6

NUR 301

Vormgeving omslag en binnenwerk: Geert de Koning

© 2004 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden

www.uitgeverijmozaiek.nl

www.jokeverweerd.nl

Proloog

‘Ik ga,’ zegt Chiel. Scherp afgetekend staat hij in het felle licht van de deuropening.

Effi heeft op deze woorden gewacht sinds ze hem gisteren de telefoon aanreikte. ‘Catharina,’ zei ze toen enkel, precies articulerend omdat hij er een hekel aan heeft als ze Hollandse woorden of namen een Engels accent geeft.

Ze knikt.

Van hem weg kijkend gaat ze verder met het openmaken van het plastic rond de pallets. Vanmorgen vroeg heeft de bezorgdienst uit Wellington de pallets in de loods neergezet. Nieuwe onderstammetjes voor de appelteelt. Afkomstig van het fruitproefstation East Malling, Engeland. Op deze nog dunne stammetjes moeten de appelbomen voor de toekomst worden geënt. Een precies werkje, de T-vormige snede, het bijsnijden en inschuiven van de ent, het omwikkelen met beschermende tape.

Chiel komt even aan de werkbank staan; hij voelt met zijn duim het scherpe snijvlak van het entmes. Zijn ogen keuren de stammetjes die Effi uit de verpakking haalt en zorgvuldig op de werkbank legt. Hij hoeft niet te zeggen dat ze niet mogen uitdrogen. Effi weet hoe het werkt. Ze begrijpt

ook heel goed wat er van haar verwacht wordt nu hij gezegd heeft: 'Ik ga.'

Zij zal een ticket regelen, zijn kleren en papieren bijeenzoeken. Zijn paspoort pakken uit de bovenste la van het bureau. Ze heeft de sleutel nooit van hem gekregen, maar ze weet waar ze die vinden kan. Zo is dat met alles. Ze weet ook dat Chiel rekening zal houden met het arriveren van de zending uit East Malling. Dat hij, voor hij gaat, voor entogen zal zorgen, zodat het werk gewoon door kan gaan. Jim en Vinch zullen de geënte boompjes in de grond zetten op het perceel waar de oude bomen gerooid zijn.

Haast tevreden neuriet ze verder waar ze gebleven is, een liedje van The Byrds.

To everything there is a season. Ze neuriet het vaak. Het kalmeert haar. Chiel heeft er trouwens nooit commentaar op gehad, maar misschien doet ze het niet in zijn nabijheid. Als Chiel er is, is ze vanzelf kalm.

Effi buigt zich over jonge appelboompjes en bekijkt de stammetjes op kleur en op frisheid. Zaailingen van wilde appels, weet ze, ММ106, een kruising van Northern Spy en М1. Het zullen Royal Gala's worden, maar ze zullen nooit los te koppelen zijn van de onderstam. Ze groeien vanuit hun oorsprong. Gold Apple Garden zal het hoofdproefstation op de hoogte houden van de groei en de opbrengst. Het zal dit jaar extra spannend zijn, na de magere oogst van het afgelopen jaar. Nooit eerder had de vorst het tot zo diep in het voorjaar volgehouden.

Dus Chiel gaat naar Holland. Het gaat niet goed met zijn moeder. Wat er precies aan de hand is, is niet duidelijk,

maar Catharina vond het nodig om Chiel te bellen. Hij gaat, dat heeft hij zojuist gezegd. Holland is Chiels onderstam en dat blijft zo. Het herenhuis Meijlanden, de oude boomgaard – daar liggen zijn wortels. Effi vouwt het plasticfolie zorgvuldig dicht en stroopt de dunne handschoenen van haar handen. Ze zal alles in orde maken.

Als ze haar handen wast, hoort ze de telefoon gaan. Haar gedachten zijn meteen bij de mensen in Holland. Het zou opnieuw Catharina kunnen zijn met de boodschap dat Chiel te laat komt. Zo ging het in 1991 ook toen Chiels vader stierf en die was nog niet zo oud. Zijn moeder is tachtig geworden vorige maand, 5 september. Elk jaar hetzelfde krabbeltje van Chiel op de planner, onderaan, na de belangrijke dingen.

Het rinkelen van de telefoon wordt dwingender. Toch neemt ze niet op. Als het Catharina is, kan dat altijd nog.

Ze luistert slechts. Na haar eigen stem op het antwoordapparaat 'Gold Apple Garden, Greytown' klinkt er een zakelijke mannenstem die naar Chiel vraagt. Een collega, Effi kent hem wel; hij tobt met schimmel in het appelblad en wil weten of Gold Appel Garden een goede remedie heeft.

Effi neemt alsnog op en noemt uit het blote hoofd het bestrijdingsmiddel dat op Gold Apple Garden wordt gebruikt. 'Verder alles goed hier, de nachten moeten wat minder koud worden. Geen dank, graag gedaan.' Ja, ze zal zijn groeten overbrengen aan de baas.

Als ze heeft neergelegd, is er nog de glimlach rond haar mond. Zo is het immers? Gold Apple Garden is een gezond bedrijf met Chiel aan het hoofd.

Maar nu ze het huis binnenloopt, door de grote keuken naar de hal, weet ze dat ze voorlopig hier zelf de baas zal

zijn. Als Chiel weg is, ligt de verantwoordelijkheid bij haar, ondanks het feit dat Jim en Vinch volkomen ingewerkt zijn in het bedrijf.

Voor de spiegel in de hal haalt ze snel haar hand door haar stugge, wijduitstaande haar. Papoeahaar noemde haar grootmoeder het vroeger liefkozend, maar zijzelf heeft het kroezige dikwijls verwenst. Het staat alle kanten op.

Catharina heeft rood haar; in losse slagen hangt het tot over haar schouders. Dat weet ze van de foto. Chiel heeft het nooit verteld. Chiel heeft ook nooit iets over haar papoeahaar gezegd.

Rood haar heeft Catharina en een heel blanke huid met sproeten. Groenbruine ogen met iets van argwaan erin. In de la waar Chiels paspoort ligt, ligt die foto en ook een bundel brieven.

Effi staat lang voor de kast, overwegend of Chiels donkere kostuum mee moet.

Onder in de koffer maar, in een hoek, zodat hij het pas vindt als hij het nodig heeft. Ze legt een stapeltje T-shirts naast het ondergoed. Een bundel nieuwe sokken, toch maar een stropdas, een overhemd en twee truien. Ze vraagt zich af hoe het weer zal zijn in Holland. Half oktober, het zal nog niet koud zijn, maar toch geen zomer meer. Wat ze hier winnen aan temperatuur, zullen ze daar verliezen. Veel regen misschien. Het zal tijd voor de appels zijn. Daar boft Chiel dan bij. Rijpe appels aan de bomen, geen Granny's of Braeburns, maar Jonathan en Goudrenet. Ze kent de rassen wel. Gelukkig dat ze de namen niet hardop hoeft te zeggen, ze breekt er haar tong over.

De koffer is klaar en het ticket heeft ze telefonisch geregeld. Ze kon nog boeken voor een Qantasvlucht morgenvroeg.

Een blik op de klok vertelt haar dat ze op moet schieten met het eten. Het is dinsdag, de dag dat Jim en Vinch ook mee-eten. Dat heeft Chiel ooit bedacht, om de jongens een keer per week een maaltijd te geven die het fastfoodniveau te boven gaat. Chiel gruwet van de Nieuw-Zeelandse eetgewoonten. Zij hoeft wat hem betreft geen barbecue te organiseren en nooit zal hij op een lange autorit zijn honger stillen met een hamburger. 'Eten doe je aan tafel; het is meer dan je maag vol zien te krijgen.'

De jongens vinden het best, ze eten graag mee. Het heeft er voor gezorgd dat de dinsdagavond een bijzonder tintje kreeg, alsof ze met elkaar een gezin vormen. Jim gaat na het eten naar de training van zijn favoriete rugbyclub en daarna door naar zijn moeder. Hij loopt tegen de veertig, maar kan er niet toe komen zelfstandig te gaan wonen. Vinch gaat de paardenraces becommentariëren in de kroeg. En daarna naar zijn bed in het backpackersonderkomen, waar hij sinds zijn komst, nu al zeven jaar geleden, honderden vrienden heeft gemaakt. Maar hij blijft, als de anderen verder trekken.

Vinch vindt het leven goed zoals het komt. Ook als Chiel hem voor een aantal maanden niet nodig heeft. Dan vertrekt hij naar het Zuidereiland om schapen te scheren. Hij heeft ook al geen zin in een geregeld leven met een gezin. Wat dat betreft passen de mannen hier op Gold Apple Garden wel bij elkaar.

Aan het aanrecht snippert Effi uien en knoflook. Babi ketjap en nasi goreng eten ze vandaag. Daar houden de jongens van, Chiel net zo goed. Het neuriën klinkt nu bijna als zoemen: ze kookt graag. Een beetje moederen doet haar goed. Rijst in de stomer en de vetrandjes van het varkens-

vlees voor Pollux, de al te mollige retriever. Hij wrijft zijn kop tegen haar benen om meer.

De geur van gebakken uien lokt blijkbaar, de mannen zijn vroeg. De grote woonkeuken is meteen vol van hun harde stemmen. Jim moet nodig naar de kapper volgens Chiel. Aan de reactie van Jim te horen heeft zijn moeder onlangs dezelfde suggestie gedaan. Vinch tovert twee elastiekjes uit zijn broekzak en even dreigt het een stoeipartij te worden, maar daar heeft Chiel duidelijk geen zin in.

Hij zegt dat hij gaat en de jongens zijn meteen stil.

Effi hoeft zich niet in het gesprek te mengen, ze knikt zo nu en dan of schudt haar hoofd. Chiel heeft de gewoonte over haar hoofd heen afspraken met haar te maken. Zo klinken de instructies aan de jongens. Alsof zij al op de hoogte is. Dat is ook zo. Er is niets mis met haar intuïtie.

De inhoud van de schalen slinkt snel, Effi schept de anderen nog eens op. Zelf eet ze minder dan ze gewend is.

Morgenochtend om zeven uur moet Chiel op Wellington Airport zijn. Dat is ruim een uur rijden van hier. Hij zal via Auckland vliegen, daarvandaan gaan de intercontinentale vluchten. Het wordt een korte nacht en daarna voor Chiel een lange reis. Het zal in de loop van donderdag zijn dat hij aankomt op Schiphol, maar het zijn extra lange dagen vanwege het tijdsverschil. Terwijl ze de afwas in de vaatwasser stopt en de koelboxen van de lunches schoonmaakt, vraagt ze zich af wat Chiel nog meer nodig zou kunnen hebben en of ze iets vergeten is. Er komt niets in haar hoofd dan het steeds helderder wordende besef dat hij weggaat. De koelbox van Chiel kan rustig de kast in. Ze zal morgen voor hem geen sandwiches hoeven klaarmaken.

Chiel heeft lang werk met het vinden en bijsnijden van

goede entogen, hij is de hele avond weg. Effi is te onrustig om vroeg naar bed te gaan; misschien wil Chiel nog iets zeggen. Ze zal wachten tot hij binnen is. Ze sluit alvast de tralieramen voor de deuren en vensters. Met haar armen over de vensterbank geleund kijkt ze naar buiten, waar het langzaam donker wordt. Elke dag houdt het licht langer stand. De vroege appels bloeien – een vage, zoete geur op de wind.

Ze zucht.

Ze loopt naar het kantoor, maar Chiel is er niet. De rode quad is nog weg; dan is hij naar de verste boomgaard waar de jonge Royal Gala's staan. Effi vermoedt dat hij voor zijn vertrek nog eens poolhoogte wil nemen. Of misschien is hij naar het perceel met de Fuji's. Ze zal als Chiel weg is vooral de Fuji's in de gaten moeten houden. Die staan in het laagste deel van de vallei, daar zal het erg nat zijn na de regen van de laatste tijd. Misschien moet er iets aan afwatering gedaan worden. Eigenlijk had ze vanavond met hem mee moeten gaan, hij had haar kunnen zeggen waar ze op letten moet als de jongens gaan snoeien. Het luistert nauw bij een nieuwe teelt en het is niet bekend wanneer Chiel weer terug zal zijn. Het zou goed zijn daar nu met hem te lopen tussen de jonge aanplant. Ook al zou er niets uit te leggen zijn.

Het geluid van hun stappen door het hoog opgeschoten gras in de schemer. Dan had ze iets om zich te herinneren voor de komende tijd. Een moment om vast te houden. Misschien komt hij vannacht nog bij haar. Misschien ook niet.

Ze klikt in het donker wordende kantoor de computer aan en zoekt de mailbox. Er zou bericht uit Holland kunnen

zijn. Sinds Willemijn, de enige dochter van Catharina en Lodewijk, de computer heeft ontdekt, is er regelmatig mail over en weer. Een paar woorden soms, maar dat is genoeg. Al is het niet Catharina, maar haar dochter die de berichtjes intikt, het heeft de regelmaat van de brieven toch beïnvloed. Er komen maar zelden meer brieven, hooguit twee in het jaar. Of Chiel terugschrijft? Effi zou het gemerkt hebben. Een brief van Catharina maakt hem stil en afwezig. Alsof hij zich terugtrekt, voor een tijd terug is op Meijlanden. Het wachten is dan op iets zakelijks, een beslissing, een keuze, een beetje narigheid in de appels of zorg om de prijs. Als ze weer bijgepraat zijn als zakenpartners, is er de kans dat ze 's nachts zijn voetstap hoort en het zacht opengaan van de slaapkamerdeur.

Sinds Willemijn mailt, is Holland in Effi's ogen minder ver en minder bedreigend. 'Ik zou het leuk vinden als ik een berichtje terugkreeg,' had Willemijn gemaïld, 'het is zo goed voor mijn Engels.' Nu mailen ze bijna wekelijks. Simpele dingen: het weer, de hond en de groeten. Willemijn lijkt op Chiel. Ze zou zijn dochter kunnen zijn, maar dat is niet zo. Effi heeft het nagevraagd bij auntie Nel, die Chiel beter kent dan wie dan ook. Chiel was al negen jaar hier voor Willemijn geboren werd. Hij is al die tijd niet op Meijlanden geweest. Auntie Nel zou het geweten hebben; zij liegt niet over dit soort dingen. Chiel en Willemijn zullen hun overeenkomst hebben via een derde. Chiels vader? Effi weet het niet, Chiel praat niet over vroeger en aan Willemijn kan ze het niet vragen.

Chiel heeft Willemijn maar een keer gezien, toen was ze zeven. Dat had weinig indruk gemaakt. Chiel is te afstandelijk voor kinderen. Pas met het e-mailen is er een band ont-

staan die belangrijk geworden is. Chiel wil toch graag op de hoogte gehouden worden en via Willemijn gaat dat ongedwongen.

Effi ziet het er nog wel eens van komen dat Willemijn naar Gold Apple Garden komt. Ze is nieuwsgierig en geïnteresseerd. Haar interesse betreft niet alleen de appels, maar ook het leven hier. En zo nu en dan vraagt Effi iets over Meijlanden. Over Catharina. De rest leest Effi tussen de regels door. Ze weet veel te duiden.

Op Meijlanden gaat het niet goed. Waarschijnlijk beseft zij dat beter dan Chiel. Er zit weinig toekomst in de fruitteelt. De Hollandse fruitbedrijven hebben het moeilijk, dat heeft ze wel begrepen. En het chronische ruimtegebrek, het gedoe over herindeling en herstructurering is erg ver van haar Nieuw-Zeelandse bed, maar dáár de harde realiteit. Wat het zakelijke inzicht van de broer van Chiel betreft, daarover heeft ze haar twijfels. Het zal Chiel nog tegenval- len: Meijlanden is Meijlanden niet meer.

Effi vertelt de berichten altijd door. Een enkele keer merkt ze dat Chiel ze zelf ook wel leest. Soms maakt hij ineens een opmerking over zijn broer Lodewijk, wiens gezondheid de laatste jaren behoorlijk te wensen over laat. En als Willemijn verslag doet van grappige of ontroerende gezegden van zijn moeder en haar manier van omgaan met het voortschrijdende proces van dementie, kan hij stil en in zichzelf gekeerd zijn.

Het terugmailen laat Chiel aan haar over. Zij is er handig in, iemand moet het doen trouwens. Tegenwoordig gaat de hele handel via de computer, zelfs de opslag in het koelhuis heeft geen handmatige controle meer. Alles wordt automatisch bijgehouden: wat en wanneer het er uitgaat, tegen

welke prijs en met welk vervoersbedrijf – met een druk op de knop is het te zien. Het geeft Effi een goed gevoel dat zij de automatisering onder de knie heeft. Misschien vooral omdat Chiel op dit gebied van haar afhankelijk is. Als hij er moeite voor deed, had hij haar niet nodig. Maar het feit dat hij er geen moeite voor doet, bevestigt haar status. Een huishoudster bemoeit zich niet met de zaak. Een partner wel.

Er is geen bericht van Willemijn nu. Effi zou kunnen mailen dat Chiel morgen vertrekt. Ze twijfelt of ze het tijdstip van aankomst zal doorgeven; misschien wil hij niet opgehaald worden. Als iemand hem ophaalt, zal het Catharina zijn. Willemijn werkt bij de posterijen en Lodewijk heeft een deeltijdbaan bij de fruitveiling. Tenminste, áls hij nog werkt; ze heeft van Willemijn begrepen dat hij de laatste tijd veel thuis zit. Een paar jaar geleden is bij hem multiple sclerose vastgesteld. Hij heeft vaak pijn of juist geen gevoel in bepaalde lichaamsdelen, en andere klachten die hem ongeduldig en onrustig maken. Dat zal het leven op Meijlanden niet gemakkelijker maken. Willemijn zegt er niet veel over, maar Effi heeft aan een half woord genoeg.

Catharina heeft Chiel gebeld – dat was blijkbaar nodig.

Willemijn zal toch wel op de hoogte zijn? Als Effi het adres heeft opgeroepen en als subject *'arrival Chiel'* heeft ingetikt, kan ze geen woorden vinden. Ze zal morgen, na zijn vertrek, wel mailen. Nu komt de nacht, het is buiten al helemaal donker. Chiel blijft te lang weg.

De hond drementelt ongeduldig rond haar benen. 'Kom maar, Pollux,' zegt ze, 'ik ga wel met je. Je hebt nu lang genoeg gewacht.'

Pollux kijkt op, wacht nog even met enthousiast zijn, alsof

hij liever door Chiel wordt uitgelaten. Maar als ze haar jack pakt, begint hij toch te kwispelen.

Ze loopt het gebruikelijke rondje, de eerste boomgaard tot aan de kleine materiaalopslag en dan over de weg terug. De lucht is opgeklaard, de wind heeft eindelijk de regen verjaagd. Een sterrenhemel om lang naar te kijken. Het weerbericht heeft verbetering voorspeld. Geen kou en regen meer, gelukkig. Het moet maar eens lente worden.

Het huis is donker, alleen het buitenlicht brandt.

Er ligt een briefje op de keukentafel. Het forse schrift van Chiel vertelt haar dat er afwateringssleuven gegraven moeten worden bij de Fuji's, dat de transportband in de derde schuur is vastgelopen, de entogen klaarliggen in de koeling en dat Jim hem morgenochtend vroeg naar Wellington brengt. De koffer staat gesloten onder de kapstok, hij heeft er zelfs aan gedacht om het label van zijn adres te voorzien. Effi slikt haar teleurstelling weg en zet de wekker op half vijf. Ze moet ook niet verwachten dat hij aandacht heeft voor haar nu. Hij is eigenlijk al onderweg.

In haar dunne, witte nachthemd staat ze opnieuw voor het halfopen raam. Donker zijn de contouren van de bomen, de populierenhaag komt al weer in blad en de afstand naar de sterren lijkt oneindig. Haar oren op scherp, zoals altijd; ze hoort het aanslaan van de generator in het koelhuis. Het kraken van de mand van Pollux in de keuken. De wind in het jonge blad. Misschien zelfs Chiel die zich omdraait, maar dat kan ook inbeelding zijn.

Het bed is koel; ze klemt het rolkussen tegen haar buik. De slaap komt sneller dan ze dacht.

Een paar uur later haalt het gekrabbel van Pollux aan de slaapkamerdeur haar uit de sinds jaren terugkerende angst-droom. Geschrokken en bezweet schiet ze rechtop. Het is Chiel niet. Het is Pollux; ze weet het meteen. Hij doet dit eigenlijk alleen wanneer het gaat onweren. Dat kan niet, in dit seizoen onweert het hier zelden. Nog duizelig van de droom stapt ze uit bed om de deur open te maken. Hij heeft haar dit keer gered van de nachtmerrie en de migraine die daar meestal op volgt. Hij mag daarom wel binnenkomen, het is goed om niet alleen te zijn nu. Pollux legt zich met een zucht naast het bed op het gele kleed. Scheel kijkt hij naar haar op. Wie is er bestand tegen hondenogen? Vooruit dan maar. 'Je hoeft je nergens druk om te maken,' zegt ze bestraffend, 'hij komt weer terug.'

Pollux' staart roffelt zacht tegen de zijkant van het bed en ze weet dat hij op zijn manier terug zal praten als ze nog langer tegen hem praat. Ze wendt haar blik af en het roffelen wordt trager en trager. Pollux rolt op zijn zij. Dan is het weer stil; het trage, diepe ademen van de hond maakt haar rustiger.

Ze schudt haar kussen opnieuw op. Niet aan de droom denken, niet terugzakken. Haar handen strelen over haar buik. De pijn van de herinnering zit altijd daar. Het beurse, het lege. Het komt dit keer omdat Chiel weggaat. Hoe verder weg Chiel is, hoe meer het verleden haar terugzuigt.

Ze moet maar niet meer in slaap vallen nu. Meijlanden is ver en niemand weet hoe lang hij wegblijft. Meijlanden. Het oude statige huis met de naam op de dakrand. Haar voorstelling is de combinatie van wat Chiel ervan vertelde en de plaat in het fotoboek in de boekenkast. Maar vooral de foto van Catharina. Van zijn ouders heeft Chiel geen

foto. Dat hij nu naar zijn moeder wil, dat is goed. Wie denkt dat hij los van zijn wortels kan leven, houdt zichzelf voor de gek. Effi weet het maar al te goed.

Toen Chiels vader stierf, was Chiel te laat. Hij was aanwezig bij de begrafenis, met vijf dagen was hij terug. Drie van de vijf dagen onderweg en maar ruim een etmaal ter plekke. Somber en moe stond zijn gezicht. Alsof hij ziek was, uitgeput – hoe kon een mens zo aftakelen in een paar dagen? Effi weet het nog, ze was nog maar een paar jaar op Gold Apple Garden. Ze had Chiel nooit gezien als een kwetsbaar mens. Hij was gelijkmatig, rustig en leek met weinig toe te kunnen. Maar toen hij terugkwam en zijn ogen zo anders stonden, leek hij ineens weerloos. Minder de baas, niet zo afstandelijk en onafhankelijk. Eenzaam. Is dat het begin geweest van wat er toen tussen hen is begonnen te groeien? Nu gaat hij terwijl zijn moeder nog leeft; misschien wordt het een afscheid. Chiels moeder is kortgeleden tachtig geworden. Dat is voor Nederlandse begrippen nog niet zo heel oud. Bijna nergens worden mensen zo oud als in Holland. Maar waarom zou Catharina anders bellen? Het is nu zijn eigen keuze om te gaan.

Chiel heeft het niet zo op zijn vaderland, maar hij houdt van Meijlanden, al praat hij er niet vaak over. Holland is een landje waar elke stap wordt geregistreerd. De mensen weten er alles van elkaar, zegt Chiel. ‘Stiekem’ is een echt Hollands woord en stiekem is iedereen, maar niets blijft geheim. En wat de mensen er van vinden is bij elk voorval het belangrijkste. Wat krom en scheef is, moet naar buiten toe recht lijken.

Als Chiel te veel whisky drinkt, spreekt hij dit soort raad-

sels. Dat gebeurt zelden, maar op zo'n moment stelt ze dan ook de vragen die ze anders binnenhoudt. Waarom hij daar weggegaan is. Het antwoord was trouwens een nieuw raadsel. Die nacht vergeet ze nooit, toen ze zijn vrouw geworden en zijn huishoudster gebleven was.

Dat er niets wezenlijk veranderd was, had ze wel begrepen toen het licht werd en zij zich, onzeker met de situatie, slapend had gehouden. Hij had even op de rand van haar bed gezeten en toen was hij weggelopen. Nog geen vijf minuten later, toen haar hand nog de warme plek naast haar koesterde, was de grote tractor langs het raam gereden.

Die morgen stond hij ineens achter haar in het kantoor. 'Als dit gevolgen heeft...' zei hij ongemakkelijk.

Ze was hem in de rede gevallen. 'Dit heeft geen gevolgen.' 'Als dit gevolgen heeft, ben ik voor minstens vijftig procent verantwoordelijk. Ik wil dat je dit goed beseft, Effi.'

'Het heeft geen gevolgen, definitief níét!' Ze had haar ogen neergeslagen omdat ze bang was dat hij daarin de nachtmerrie zou zien. Nooit eerder was ze bang geweest dat het aan haar te zien was.

Chiel bleef kijken, ook toen ze demonstratief de computeruitdraai weer naar zich toe trok. De cijfers van de geschatte opbrengst waren vaag geworden en in elkaar overgevloeid. 'Ik ben onvruchtbaar,' had ze gezegd. Stug, ze hoorde het zelf.

'Hoe weet je dat?'

Ze had haar stoel met een kras achteruitgeschoven. Dit moest van haar blijven, Chiel zou het niet begrijpen. Ze had immers een streep gezet onder het verleden? Ze was het kantoor uitgevlucht. Chiel was er niet meer op teruggekomen. Toen ze haar maandelijkse salaris op haar bankreke-

ning bijgeschreven zag, constateerde ze dat ze blijkbaar opslag gekregen had, hoewel er geen nieuwe afspraken gemaakt waren. Het kwetste haar. Maar het was beter dat het onbespreekbare verborgen bleef. Elk mens had zijn eigen geheim.

Chiel bleef komen 's nachts, soms regelmatig, soms ook maanden niet. Hij had nooit over liefde gesproken. Zij ook niet; er zijn manieren genoeg om dat duidelijk te maken. Het is goed als hij komt, ze schuift op en legt het rolkussen opzij. Hij zal geen weerstand voelen, want die is er niet. Hij mag haar graag, dat weet ze. Hij komt om warmte en zij legt de onrust in zijn bloed stil. Wat er tussen hen bestaat, voelt goed. Het beste wat haar overkomen kon.

De slaap is ver nu. Ze draait de armband rond haar pols. Die zit daar al sinds haar zestiende, dus dat is nu al tweeëntwintig jaar. Het is een zwarte onregelmatige band van een bijzonder taai materiaal. Een erfstuk van haar grootmoeder. Chiel vroeg ooit wat die kromme tak om haar pols betekende. 'Dat is Akarbahar, een zeldzaam koraal. Het groeit heel traag als een soort struik in heel diep water. Mensen van de eilanden schrijven aan dit koraal bijzondere krachten toe. Mijn grootmoeder wist daar veel van.' Het had verdedigend geklonken.

Chiel had zijn hand opgehouden en zij had de armband na een aarzeling van haar pols geschoven.

'Eigenlijk mag je hem niet afdoen.'

Daar had hij om moeten lachen. 'Vanwege de toverkracht zeker?'

Hij had even zijn tanden in het vreemde harde materiaal gezet en zijn schouders opgehaald. Ze wist het: niet als glas, niet als steen, niet als hout, niet als metaal. 'Het voelt

warm!’ Ze had uitgelegd dat het materiaal de lichaamswarmte overneemt en heel lang vasthoudt en haar hand uitgestoken om de armband terug te krijgen. ‘Mooi kan ik het niet vinden,’ had hij nog gezegd. Ze had geknikt. Niet alles wat waardevol is, is mooi.

Effi staat op; ze is de wekker nog voor. Als de koffie doorloopt, draait ze resoluut de armband van haar pols en stopt hem onder in Chiels koffer. Nog onder de hoes met het donkere kostuum.

Het betekent niets, houdt ze zichzelf voor, maar misschien is het goed als er iets van haar met hem meereist. Zoiets zou haar grootmoeder bedacht kunnen hebben. Die deed vaker dingen die niet verder uitgelegd konden worden maar gebeuren moesten, als een bezwering tegen het kwaad. Zo zou haar grootmoeder het zelf nooit genoemd hebben. Als een mogelijke ruimte voor het goede – misschien zou ze dat gezegd hebben.

Al jaren dood, oma, maar nog steeds niet uit haar gedachten. Er bestaat een verbondenheid waaruit ze kracht put. En moed; ja, dat ook.

Als ze Chiel in de badkamer hoort, toetst ze in een opwelling het nummer van Jims mobiele telefoon in. Nog slaperig klinkt zijn stem als hij zich meldt.

‘Blijf maar, Jim, ik breng Chiel zelf weg,’ zegt ze rap. ‘Wil jij zo meteen naar de transportband in de derde schuur kijken?’

Voor Jim een antwoord bedenken kan, heeft ze het contact verbroken.

Als Chiel, nog met de druppels aan zijn haar, de keuken binnenkomt, zegt ze schijnbaar losjes: ‘Jim belde dat hij zich verslapen heeft en hij voelde zich niet lekker.’

Chiel kijkt geïrriteerd op en moppert iets lelijks over Jim en over het drankgebruik van rugbysupporters.

Effi, met de rug naar hem toe vanwege de leugen, vergoeelijkt het meteen en hoopt dat hij Jim er later niet op aan zal spreken. 'Ik breng je toch, laat hem. Ik heb hem gezegd dat hij naar die transportband moet kijken.'

'Hij moet gewoon zijn afspraken nakomen!'

Even lijkt het erop dat Chiel de telefoon zal pakken om hem de les te lezen, maar nee, hij pakt de autosleutels en loopt naar buiten om de auto uit de garage te halen. Effi volgt met de koffer, al weet ze zeker dat ook dat weer commentaar zal opleveren. 'Zwaar tillen is niet goed voor een vrouw,' zal hij zeggen. Ze heeft er geen tray appels minder om gesjouwd, maar ze hoort het hem graag zeggen.

Het is nog rustig op de weg, Chiel is op de passagiersplaats gaan zitten. Ze voelt hoe hij kijkt naar haar handen op het stuur. Kleine stevige handen, iets getint, de rug van haar handen is het minst blank. In haar gezicht verraadt de iets stompe neus en de vorm van haar mond alleen voor kenners haar Polynesische afkomst, maar haar handen maken meer duidelijk. Een mengelmoes van culturen in haar bloed en een druppel Papoeabloed.

Ineens is ze bang dat hij zal opmerken dat ze haar armband niet draagt. Ze trekt ongemerkt wat aan de mouwen van haar jasje. Het valt hem niet op. Zijn spaarzame zinnen gaan over het bedrijf en over het weer, de regenval van de afgelopen weken. Het is in jaren niet zo nat geweest aan het einde van de winter.

'In Holland zijn de appels rijp?' vraagt ze.

Hij knikt. 'Volop. Het zal Lodewijk dwarszitten als er niet geplukt kan worden.' Zijn stem klinkt alsof hij vreest dat er

meer dwars zal zitten. Er wordt dus blijkbaar niet geplukt als Chiels moeder overlijdt.

‘Hoe lang duurt dat?’ vraag ze, met een blik opzij.

‘Tot na de begrafenis,’ zegt hij, ‘maar nu lopen we wel erg op de feiten vooruit. Catharina zei dat het niet goed ging met moeder, maar het klonk niet alsof het elk moment afgelopen kon zijn. Misschien maak ik me druk om niets.’

Het kippenvel rilt over haar armen. Zoals Chiel die naam zegt, Catharina.

Effi draait de auto de parkeergarage in. Ze zijn ruimschoots op tijd. Ze loopt met Chiel mee naar de balie. Er zijn mensen die glimlachend omkijken naar hen. Het lengteverschil, weet Effi. Als Chiel zijn armen spreidt, loopt zij er met gemak onderdoor.

Het ticket ligt klaar, het inchecken duurt even. De grondstewardess heeft moeite met de naam. Van der Meij, Chiel, wordt zoiets als Vendemee, Kjel. Chiel heeft er geen glimlach voor, hij is nerveus. Effi merkt dat aan het ijsberen en aan de manier waarop hij zijn paspoort verhuist van zijn achterzak naar de binnenzak van het colbertje en terug. Ze schudt nee, als hij zegt dat ze best kan vertrekken. ‘Wachten duurt niet korter als je samen wacht,’ zegt hij dwars.

Ze knikt en blijft zitten op de stalen bank. Haar hand op de rugzak, die als handbagage meegaat.

‘Ga jij nog langs auntie Nel voor je terugrijdt?’ vraagt hij ineens.

Ze kijkt op, verbaasd dat hij daar aan denkt. Op haar horloge kijkend aarzelt ze. ‘Zou ze al wakker zijn?’

Hij knikt. ‘Ze zal blij zijn met bezoek. Ik ben er lang niet geweest en ze is ook oud.’

Het ontroert haar zoals hij dat zegt. Dat geeft auntie Nel de

plaats die ze verdient. Ze is zijn Nieuw-Zeelandse moeder. Toen Chiel hier aankwam als onervaren landverhuizer, werk en onderdak zocht, heeft hij erg geboft dat hij onder haar moederlijke vleugels terecht is gekomen. Nel en Douwe Talsma, die niet over Holland praatten, maar over Friesland. Een grote schapenfarm hadden ze, net boven Wellington en daar heeft Chiel zijn eerste Nieuw-Zeelandse jaren doorgebracht. Sinds de dood van uncle Douwe woont auntie Nel in een verzorgingstehuis.

‘Het is een goed idee,’ zegt ze, ‘en als ze nog slaapt, dan wacht ik wel.’

‘Auntie Nel en uitslapen! Dat geloof je zelf niet!’

Ze wijst op de klok. ‘Heb jij wel door hoe vroeg het is? Voor de meeste mensen is de dag nog niet begonnen, hoor!’

‘Op Meijlanden moet de nacht nog beginnen,’ constateert Chiel.

Effi knikt; Chiel is onderweg, ze moet hem laten gaan nu. Aan commotie achter de balie is te merken dat het tijdstip van vertrek niet ver meer kan zijn.

‘Zeg je tegen Willemijn dat ik haar mails op prijs stel?’

Hij knikt. Moet ze nu nog vragen of hij haar op de hoogte houdt?

Op het infobord verschijnt het bericht dat de gate open is. Chiel draait zich met een ruk om en zegt wat zij niet zeggen wilde. ‘Je houdt me wel op de hoogte?’ Zijn stem klinkt iets schor.

Effi staat op en reikt hem de rugzak. Ze ziet hoe hij slikt. Hij is wars van elke vorm van sentiment, dat weet ze. Maar soms moet een mens iets hebben om in herinnering te houden. Als hij de rugzak van haar aanneemt, komt ze nog een stap dichterbij. Even strelen haar handen onder zijn colbert

zijn zij, de gladde stof van zijn overhemd waaronder ze de warmte van zijn huid voelt.

‘Pas goed op jezelf, kom heelhuids terug!’ zegt ze.

Hij gaat. Nog een keer kijkt hij om en steekt zijn hand op voor hij de klapdeuren door gaat.

Als Effi de parkeergarage uitrijdt, heeft ze al honderd keer gezegd wat ze eerder niet over haar lippen kreeg.

Auntie Nel zit in haar duster, haar nog dikke grijze haar in een vlecht over haar schouder.

Haar gezicht wordt een en al verbazing als Effi de kamer binnenkomt. ‘Mijn kind, Effi, wat doe jij hier!’ zegt ze, de handen ineenslaand.

Effi geeft haar een kus op haar wang en heel even voelt ze de kleine dikke handen op haar schouders. ‘Good morning, auntie. Ik was toch in de buurt en Chiel zei dat ik maar even bij u langs moest.’

‘Zo vroeg al! Kom, pak een beker en schenk voor jezelf een kop thee in; de zuster heeft net een volle pot gebracht. En vertel hoe het komt dat jij voor dag en dauw in de buurt bent.’

Tegenover auntie aan tafel drinkt Effi haar thee. Sterk en zoet, zoals altijd bij auntie Nel. Ze vertelt van het bericht van Meijlanden en Chiels beslissing om te gaan.

Auntie knikt. ‘Het is goed dat hij gaat, kind, het is zijn moeder en misschien wordt het afscheid nemen.’

Effi kijkt hoe auntie het dunne boterhammetje op haar ontbijtbordje smeert en in partjes verdeelt, twee voor haar en twee voor auntie zelf. Weigeren kan niet hier, auntie beslist over het eten en drinken zoals ze vroeger met gemak over veel grotere zaken besliste.

‘Nou! Hoe zal dat weerzien zijn?’ legt auntie de vraag midden op tafel.

Effi wacht; hier hoeft zij niets over te zeggen. Auntie Nel kent Chiel minstens net zo goed als zij.

‘Het sterven van zijn vader heeft hem tamelijk onberoerd gelaten, die ruzie over de erfenis zat hem meer dwars. Met zijn moeder zal dat anders liggen. Staat het bedrijf nog op haar naam?’

‘Volgens mij wel; ze wonen nog steeds met z’n allen op Meijlanden.’

‘Als ze overlijdt, zal Chiel zijn kandsdeel moeten krijgen. Of er moet een notariële akte gemaakt worden dat hij zijn erfdeel in het bedrijf van zijn broer laat.’

Aan aunties gezicht ziet Effi dat ze daarbij problemen verwacht. ‘Ja,’ zegt ze daarom alleen.

‘Misschien wil hij dat zijn broer hem uitkoopt en dat kan wel eens lastig worden. Zo’n groot herenhuis en de grond erbij – dat moet in Holland goud geld opbrengen.’ Ze schudt haar hoofd. ‘Maar of dat nu de manier is voor de jongen om er los van te komen?’

Effi kan zich niet voorstellen dat Chiel in zijn eerste Nieuw-Zeelandse jaren erg openhartig geweest is, dat past gewoon niet bij hem, maar voor auntie blijven er weinig dingen geheim.

‘Hoe staat het met jou, kind? Met jullie?’

‘Goed hoor,’ zegt Effi, ‘rustig; we werken hard en met zin, we maken geen ruzie.’

‘Misschien zou jij daar ondertussen maar eens mee moeten beginnen!’

Effi schudt haar hoofd en brengt het gesprek op de kinderen Talsma. Auntie glimlacht, maakt even een verontschul-

digend gebaar. Zo kies is ze, ze weet nu dat Effi niets meer zal zeggen. Dan vertelt ze over haar kinderen en kleinkinderen.

‘Ach kind, ik zie ze niet vaak, maar ik mag niet klagen. Het leven geeft je nooit alles wat je vraagt, je denkt altijd meer nodig te hebben! Maar je moet jezelf niet onderschatten. Wie had kunnen denken dat ik zonder heit Douwe verder zou kunnen?’

In de loop van het gesprek gaat auntie meer Friese woorden gebruiken, die Effi niet verstaat, maar toch begrijpt ze wel wat auntie vertelt. Het is het verhaal dat de laatste jaren aldoor verteld moet worden. Friesland. Steeds worden de weilanden groener, wordt het ijs dikker. Zeker nu uncle Douwe er geen tegenwicht meer aan kan geven, met zijn enthousiasme over het land van de langgerekte witte wolken, zoals de Maori's hun land liefkozend noemen.

‘Dat Chiel nou onderweg is naar zijn geboorteplaats, dat hij het allemaal terugziet...’ zegt auntie Nel na een korte stilte.

‘Heeft hij gezegd hoe lang hij wegblijft?’

‘Nee auntie, dat hangt van de situatie af. Dat hoor ik nog wel.’

‘Gold Apple Garden zal aan hem trekken. Hij heeft hier heel wat opgebouwd.’

Het is vreemd dat een als geruststelling bedoelde opmerking juist onrust bewerkstelligt.

Effi staat op.

‘Ach kind, moet je al weer weg? Heb je geen tijd meer? Ik wilde je eigenlijk vragen of je mijn haar wassen wil. Bij de wasbak, ja. De zusters hebben zo weinig tijd tegenwoordig. En ik heb er zo'n hekel aan om onder de shower mijn haar te moeten wassen.’

‘Kom maar,’ zegt Effi, met een blik op de klok, ‘natuurlijk was ik uw haar even!’

Onder het wassen vertelt auntie gewoon door over Friesland en hoe dat vroeger was. Over uncle Douwe, hoe hij na de oorlog naar Nieuw-Zeeland wilde, ondanks de tegenwerking van haar vader en moeder. ‘Ik was enige dochter, mijn ouders lieten me niet graag gaan. “Friesland is groot genoeg, wat moet die jongen aan de andere kant van de wereld,” zei mijn vader. Maar Douwe ging toch. Die brieven van hem, die baanden een weg waar geen weg was. Dat doet verlangen, kind. Ik ging voor hém, niet eens voor de ruimte en het land. Ik wilde gewoon bij Douwe zijn, al had hij op de Zuidpool gezeten.’

‘Ja, auntie, ja, nu zet ik u onder de droogkap en dan ga ik, hoor!’

De droogkap is een oerouderwets ronkend geval, maar auntie Nel kan hem niet missen. Net als de handnaaimachine markeert ook de droogkap de weg van Wijtgaard tot Wellington.

Een kus en nog een kus. ‘Hij komt terug hoor, kind, laat jij het nou maar los. Hij zal toch eens moeten tellen wat hij heeft en moeten afschrijven wat hij denkt te missen.’

Ze had beter niet naar auntie Nel kunnen gaan! Onverantwoord hard rijdt Effi naar huis.

Pollux blaft hard als de auto het erf op schiet.

Ze aait hem, praat op hem in, maar hij blijft janken. Pas als ze een oud t-shirt van Chiel in zijn mand legt, wordt hij rustig.

Al jaren woont Chiel van der Meij in Nieuw-Zeeland, maar omdat de toestand van zijn moeder zorgwekkend is, moet hij terug naar Nederland. Noodgedwongen wordt hij zo geconfronteerd met zijn verleden en begint een zoektocht naar alles wat sindsdien is veranderd.

Op de plaats waar hij zijn jeugd doorbracht, komt hij tot het besef dat zijn herinneringen niet meer passen in de nieuwe tijd. In de huidige Nederlandse samenleving voelt Chiel zich minder thuis dan ooit.

Een ontmoeting tussen Chiel en zijn oude liefde Catharina is onvermijdelijk – zij is inmiddels getrouwd met zijn broer Lodewijk. De confrontatie met haar en het hernieuwde contact met zijn dementerende moeder raken hem tot op het bot.

FOTO RIANNE DEN BOK

Dertig jaar geleden bracht Joke Verweerd (1954) haar eerste gedichtenbundel uit. Sindsdien zijn er vele succesvolle romans, verhalen en gedichten van haar hand verschenen. Met *Snoeitijd* won ze in 2005 de ND|BCB Publieksprijs.

ISBN 978 90 239 9433 6 | NUR 301

9 789023 994336